

18 aprel–Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günüdür

Tarixi abidələrimizi qoruyaq

Bu gün YUNESKO-nun abidələrin və diqqətəlayiq yerlərin mühafizəsi məsələləri üzrə Beynəlxalq Şurasının 1983-ci ildə qəbul edilmiş qərarı əsasında qeyd olunur. Əsas məqsəd dünya ictimaiyyətinin diqqətini maddi-mədəniyyət abidələrinin qorunmasına yönəltməkdir.

Tarixi abidələrə məqbərələr, saraylar, məbədlər, məscidlər, qəbiristanlıqlar, minarələr, günbəzlər aiddir. Bunlar tarixi keçmişimizin maddi yadigarlarıdır. Onlar zamanın sərt sınaqlarına sinə gərərək bu günümüzdə gəlib çatmışlar. Hər bir ölkənin tarixinin qədimliyi onun maddi-mədəniyyət yadigarlarının çoxluğu və qədimliyi ilə ölçülür.

Bu sahədə bizim ölkəmizi zəngin tarixi abidələr diyarı adlandırmaq olar. Qobustan, Gəmiqaya, İstisu qayaüstü təsvirləri, Çıraqqala, Qqlanqala, Cavanşir, Gülüstən, Əlinçə, Bugurd, Gələsən-Görəsən, Qız-qalası kimi qalalarımız, Möminə xatın, Olcaytu Xudabəndə məqbərələrimiz, Göy məscid, Şah Abbas məscidi, Cümə məscidi, Təzəpir məscidi kimi dini ibadətgahlarımız, Şirvanşahlar, İrəvan Sərdar sarayları, Şəki xan sarayı kimi nadir memar-

lıq abidələrimiz bu qəbildəndirlər.

Hazırda işğal altında olan dünya əhəmiyyətli mədəni tarixi abidələrimiz—Azıx və Tağlar mağaraları dünyanın ən qədim insan yaşayan məskənlərindəndir. YUNESKO-nun siyahısına düşmüş bu mağaralardan tapılmış maddi-mədəniyyət nümunələri hələ 1981-ci ildə Parisin İnsan muzeyində «Avropanın ilk sakinləri» adlı sərgidə nümayiş etdirilmişdir.

Qədim Qəbələ diyarı da daşınmaz tarixi mədəniyyət abidələri ilə zəngindir. Hazırda burada dövlət mühafizəsinə götürülmüş 93 adda daşınmaz tarixi mədəniyyət abidələri mövcuddur. Bunlardan biri dünya əhəmiyyətli, qalanları isə ölkə və yerli əhəmiyyətli abidələrdir. Həzrə türbələr kompleksi, Səkkizguşəli məscid, Alban mədəbi, Komurad piri, Həzrə kəndində baş sənduqələr abidələri buna micaldir. Çox təəssüf ki, Sovet hakimiyyəti illərində ölkəmizdə tarixi memarlıq abidələrinin qorunub saxlanılmasına dövlət səviyyəsində laqeyd münasibət olmuşdur. Bir neçə nadir memarlıq abidələri baxımsızlıq və təməh üzündən sökülüb- dağı-

dılmış, xeyli memarlıq abidələri, maddi-mədəniyyət nümunələri isə erməni saxtaçılığına məruz qalaraq özgeninkiləşdirmişdir. Hazırda erməni işğalı altında ərazilərimizdəki memarlıq abidələri üzərində də bu cür saxta «əməliyyatlar» aparılmaqdadır. Erməni vandalları Şuşa şəhərini işğal edərkən Üzeyir bəyin, Natəvanın, Bülbülün tunc heykəllərini belə avtomat atəşinə tutmaqdan çəkinmədilər.

Azərbaycan ikinci dəfə müstəqillik əldə etdikdən sonra, xüsusilə ümummilli liderimiz Heydər Əliyev xalqın istək və arzusu ilə ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra ulu öndərimizin qayğı və diqqətinin nəticəsində tarixi abidələrimizin qorunub saxlanılmasında, əsaslı bərpasında, yenidən qurulmasında böyük dönüş yaranmışdır. Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası ilə Azərbaycan hökuməti arasında imzalanmış «Mədəni irsin qorunmasına yardım haqqında» sənəd uyğun olaraq Bakıda Şirvanşahlar saray kompleksin, Naxçıvanda Möminə Xatun və Qarabağlar türbəsin, Şəki xanlarının sarayı və digər bölgələrdəki tarixi abidələr bər-

pa edilmiş və yenidənqurma işləri aparılmışdır. 2002-ci ildə Azər-

baycan Abidələrin Bərpası və Tədqiqi Beynəlxalq Mərkəzinə üzv qəbul olunmuşdur. Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq Şirvanşahlar saray kompleksi və Qız qalası da daxil olmaqla İçərişəhər Dövlət Tarixi-Memarlıq kompleksi UNESKO-nun «Dünya mədəniyyət irsi» siyahısına daxil edilmişdir.

Tarixi arayış: Birinci Qarabag müharibəsi nəticəsində Ermənistanın işğalı altında qalan torpaqlarımızda 500-dək tarixi-memarlıq, 100-dən çox arxeoloji abidə, 10 minlərlə eksponat olan 22 muzey, xalqımızın keçmiş və bu gününü əks etdirən 1852 mədəniyyət və incəsənət abidəsi erməni vandalizminin təcavüzünə məruz qalmışdır.

Bu gün ölkə başçısı İlham Əliyev ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam etdirir və tarixi mədəniyyət abidələrimizin qorunub saxlanılması istiqamətində çox önəmli işlər həyata keçirir. Prezident xalqımızın keçmiş tarixinin, mədəniyyətimizin gələcək nəsillərə çatdırılması işinə xüsusi önəm göstərir və bu sahəni gücləndirmək məqsədilə müvafiq sərəncamlara imza atır.

Aslan CƏLİLOV.

Doğma ölkəmizdə

İlin yanvar-fevral ayları ərzində ölkədə 7,1 milyard manat dəyərində ÜDM istehsal edilmişdir

Dövlət Statistika Komitəsi cari ilin yanvar-fevral aylarında ölkənin iqtisadi və sosial inkişafını göstərən makroiqtisadi göstəricilərini açıqlamışdır.

Açıqlamada göstərilir ki, ilin əvvəlindən ötən 2 ay ərzində Azərbaycanda 7,1 milyard manat dəyərində ümumi daxili məhsul (ÜDM) istehsal olunub. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 4,2 faiz çoxdur.

Əlavə dəyər 36,3 faizi sənayedə, 10,4 faizi tikinti kompleksində, 15,5 faizi ticarət və pullu xidmətdə, 6,7 faizi neqliyyatda, 2,4 faizi rabitədə, 3,4 faizi aqrar bölmədə, 14,9 faizi digər sahələrdə yaradılmışdır. Hesabatda göstərilmişdir ki, ÜDM-nin 66,6 faizi qeyri-neft sektorunda istehsal edilmişdir. 2014-cü ilin yanvar-fevral ayları ilə müqayisədə bu da 5,1 faiz çoxdur. İki ay ərzində həmçinin neft-qaz sektorunda 3,3 faiz artım qeydə alınmışdır.

Sənaye müəssisələrində istehsal yüksəlib

2015-ci ilin ilk iki ayında, ölkənin sənaye müəssisələri, eləcə də bu sahədə fəaliyyət göstərən fiziki şəxslər tərəfindən 3,7 milyard manatlıq məhsul istehsal edilib. Başqa sözlə desək, istehsalın həcmi ötən ilin müvafiq dövrünə görə 2,3 faiz yüksəlib. Məhsulun istehsalı mədənçıxarma sahəsində 5,4, o cümlədən neft hasilatı 1,6, əmtəəlik qaz hasilatı 10,5 faiz artmışdır. Sənaye məhsulunun 59,9 faizi mədənçıxarma, 29,2 faizi emal, 9,9 faizi elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı, 1 faizi su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı bölmələrinin payına düşmüşdür.

İki ay ərzində sənayenin emal bölməsi üzrə kimya sənayesi məhsulları istehsalı 20,6, rezin və plastmas məmulatları istehsalı 29,3, hazır metal məmulatları istehsalı 7,6, elektrik enerjisi istehsalı 1,2 faiz artmışdır. Qeyd edilməlidir ki, ilin birinci iki ayında ölkədə 4,1 milyard kilovatsaat elektrik enerjisi istehsal edilmişdir.

Orta aylıq əmək haqqı 4,3 faiz artmışdır.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə istehlak mallarının qiymətində bahalaşma müşahidə edilmişdir. Bununla belə, əhalinin pul gəlirlərinin artımı bahalaşmanı qarşılamağa imkan vermişdir. Bu, 4:4,3-ə nisbətində bərabər olmuşdur. 2014-cü ilin ilk iki ayına nisbətən muadda işləyənlərin orta aylıq əmək haqqı 444,4 manata çatmışdır. Cari ilin iki ayı ərzində ölkə əhalisinin hər nəfərinə düşən gəlirləri isə 3,7 faiz çoxalmış və 618 manat olmuşdur.

Milli-mənəvi dəyərlərimizi yaşadaq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin ölkə gənclərinin milli-mənəvi dəyərlərə hörmət ruhunda tərbiyə olunması ilə bağlı 2011-ci il 7 iyul tarixli sərəncamına uyğun olaraq "Azərbaycan gəncliyi 2011-2015-ci illərdə" Dövlət Proqramı təsdiq edilmişdir. Bu Proqramda nəzərdə tutulmuş vəzifələri həyata keçirmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi 2015-ci il üçün birgə fəaliyyət planı təsdiq etmişdir. Fəaliyyət Planında nəzərdə tutulmuş müddəalarla bağlı gənclərin milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərlərə hörmət ruhunda tərbiyəsini gücləndirmək məqsədilə Qəbələ Peşə məktəbində tədbir keçirilmişdir. Tədbiri giriş sözü ilə məktəbin direktoru Azad Məmmədov açmış və milli-mənəvi dəyər anlayışının mahiyyəti haqqında danışıbmışdır.

A. Məmmədov milli-mənəvi dəyərlərin mahiyyətindən danışarkən qeyd etmişdir ki, hər bir insanın mənəviyyəti ailənin, məktəbin və cəmiyyətin təsiri altında formalaşır. Mənəvi dəyərlər insanı cəmiyyətdə formalaşdırır, inkişafa kömək edən davranış qaydalarıdır. Bu qaydalar dünya sivilizasi-

yasının təməli qoyulandan yaranmağa başlamışdır. Dəyərlərin formalaşması prosesi nəticəsində dünyada hər bir fərdin haqlarını daha dolğun təsdiq edən xysusiyətlər yaranır.

Xalqın mövcudluğunun əsas göstəricisi olan milli-mənəvi dəyərlər onun ən qiymətli sərvətidir. Hər bir xalq milli-mənəvi dəyərlər sistemində malikdir. Bu milli-mənəvi dəyərlər bizim tariximiz, dilimiz, dinimiz, adət-ənənələrimiz, mentalitetimiz, mədəniyyətimiz, ədəbiyyat və incəsənətimizdir.

Dünya xalqları arasında milli-mənəvi dəyərləri ilə tanınan Azərbaycan xalqı yaşatdığı və təbliğ etdiyi bəşəri ideya-

ları, adət-ənənələri, milli xüsusiyyətləri ilə özünəməxsus yer tutmuşdur. Uzun illər aparılan tədqiqatlar zamanı aydın olmuşdur ki, qədim köklərə malik Azərbaycan əsrlər boyu

yata keçirir.

Milli-mənəvi dəyərlər sırasında ulu öndər ana dilinə daha böyük önəm verirdi. Heydər Əliyev iqtisadiyyat və siyasətlə yanaşı, elmə, mədəniyyətə, maarifə və sənətə də qayğı göstərir, ziyalılarla daim dostluq edir, onların əməyini vaxtaşırı yüksək qiymətləndirirdi. Ümummilli lider qeyd edirdi ki, bizim hamımızın bir vətəni var. Bu, Azərbaycan respublikasıdır. Azərbaycanlı hər yerdə yaşaya bilər, ancaq azərbaycanlılığını, öz dilini, dinini, milli ənənələrini unutma-

malıdır. Onun qəlbi daim doğma Azərbaycanla bir vurmaldır. Ümummilli liderin "Hər bir insan üçün onun milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Mən həmişə fəxr etmişəm, indi də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam" sözləri bütün dünya azərbaycanlıları üçün müqəddəs bir kəlama çevrilmişdir.

(Ardı 4-cü səhifədə).